

Bidden

Op 24 april 2022 nam Michiel Aten afscheid als dominee van de Abdijkerk. In zijn preek ging hij in op verschillende aspecten van een van de kernactiviteiten van de gemeente: bidden.

De Schrifttekst was 1 Thessalonicenzen 5: 12-24: 'Bid onophoudelijk'. Hieronder een verkorte weergave van de preek.

Als je wat ouder wordt en terugkijkt op je leven dan kun je daden en momenten aanwijzen die bepalend zijn geweest voor de rest van je leven. In oktober 1982 stapte ik als 22-jarige op de trein en reisde naar het Franse dorpje Taizé. Daar is een oecumenische gemeenschap van broeders waaromheen een ontmoetingscentrum voor jongeren is ontstaan. De broeders kwamen en komen nog steeds driemaal daags samen met de jongeren in de kerk voor een gebedsdienst. Die eerste keer dat ik dat meemaakte, is er iets in mij veranderd. In die kerk zaten duizenden jongeren met de broeders op de grond te bidden. Het gezang en de intense aanwezigheid van al die mensen, raakten mij diep. Het was of God zelf mij daar heeft aangeraakt en tegen me zei: 'Jij bent een kind van mij, jou laat ik niet meer los.' De onzichtbare bron van ons bestaan, de Eeuwige, onze Schepper, onze God had mij te pakken. Ergens in die gebeden, die samenkomsten daar, daar is dat gebeurd, een kostbare ervaring.

Hoe spreekt God mensen aan? Het kan in elk geval in het gebed gebeuren zo heb ik ervaren. Wij zongen over deze plaats in lied 280: 'Dit huis van hout en steen, waar nog de wolk van gebeden hangt, van hen die ons zijn voorgegaan.' Ook in onze kerk, waar al eeuwen wordt gebeden, hangt een kracht, een energie. De coronapandemie heeft daar weinig aan veranderd. Dit kerkgebouw staat er en zal hier nog lang blijven staan, gevuld met het gebed van ons en de mensen die ons voorgingen. Daar kunnen ziektes en oorlogen weinig aan veranderen.

'Bid onophoudelijk', zo schrijft Paulus aan de eerste christenen. Wat is bidden? Hoe leg je nu uit wat bidden is? Bidden is meer dan praten met God. Ik heb het weleens een kind uitgelegd met de woorden: Bidden is ook kijken, goed kijken en goed luisteren. Bidden is kijken naar binnen, in je diepste innerlijk. Afdalen in je ziel en kijken wat daar gebeurt. Bidden is ook naar buiten kijken. Naar de mensen om je heen, de wereld om je heen. Kijken naar wat daar gebeurt, wat daar moet gebeuren, wat jij kunt doen. Wij bidden daarom elke zondag niet voor niets voor de noden van de wereld, tegen onrecht, onmacht. Bidden is ook luisteren naar de Geest van God, die rondwaart om en door ons heen, de stem van de Eeuwige, die ook naar jou de hand uitstrekt; luisteren naar de hartslag van het leven, als je door God gekoesterd wordt, als het leven zwaar wordt, als je ziek bent of als je op sterven ligt en wacht op Gods bevrijding.

Wij hoeven niet altijd het hoogste woord te hebben. Zeker niet tot een God van wie wij zingen dat hij alomtegenwoordig en in ons midden is. Wij hoeven niet altijd maar weer ónze tekortkomingen voor Góds voeten te werpen. Al verzochten wij wel keer op keer: laat er in Godsnaam iets gebeuren! Laat er iets gebeuren aan de armoede in de wereld, aan het geweld in Oekraïne, aan de vervuiling van deze aarde. In Godsnaam.

Bidden doe je ook samen, bijvoorbeeld in de kerkdienst. Als wij samenkomen voor gebed, voor de samenzang, voor het delen van brood, wijn, doop, Bijbel. Dan komen wij als zoekende individuen bij elkaar; dan ontstaat er, zo zeggen jullie ook vaak tegen mij, iets wat meer is dan de optelsom van alle individuen. Het samenkomen in woord, gebed en sacrament, het roept iets op wat ons overstijgt.

Een onderzoek naar de populariteit van Evensongs bracht naar voren, dat velen iets bijzonders ervaren bij het bijwonen van zo'n zangdienst. Sommigen hadden het over een 'kippenvelmoment': een ervaring van geraakt zijn, zonder te weten waardoor. Eerlijk gezegd, denk ik ook dat dit gebeurt bij een uitvoering van de Passion. Er valt een hoop op aan te merken, maar mensen worden er wel door geraakt. Aangeraakt door de idealen van het Evangelie, verlangend naar het Koninkrijk van God, net zoals mij in Taizé overkwam. God raakt mensen aan. De mens hoeft alleen maar te kijken en te luisteren.

In het gebed gaan onze meningen en onze oordelen opzij voor een waarheid die groter is dan ons verstand. God is groter dan wij, groter dan ons hart. Hij heeft ons al gezien, voordat wij waren geboren. Het is de Geest die in ons bidt. Bidden is ook in jezelf keren, naar binnen keren. Je wendt je tot jezelf, je kijkt naar binnen in je ziel en ziet je ware zelf met tekortkomingen en talenten. Bidden is ook leven in aandacht. Benedictus zei al: ora et labora (bid en werk). In ons werk kunnen wij bidden. Dat hoeft niet altijd met woorden; ook in stilte kunnen wij

bidden. Dat kan ook met aandacht voor het werk van Gods handen. Werken in een wereld door God geschapen is al een vorm van gebed. Wij mogen zijn werk voortzetten en doorgeven aan een volgende generatie. Lang geleden al schreven de broeders van Taizé in het Frans: 'lutte et contemplation' (strijd en aanbidding). De handen die samengevouwen worden voor een gebed, zijn ook ons instrument om te werken aan een betere wereld.

Dorothee Sölle, een Duitse theologe die ik altijd graag lees en die ik bewonder, schreef eens een boek dat zij noemde: 'Mystiek en verzet'. Volgens haar is de geloofservaring de basis waarmee de moderne mens zich verzet tegen alle kwade machten. Er is een hoop verkeerd in de wereld. De drie woorden van Paulus: geloof, hoop en liefde worden ondermijnd in onze wereld. Het geloof en de hoop worden ondermijnd door het cynisme dat overal welig tiert. De liefde, de naastenliefde, is constant bedreigd door egoïsme.

Hoop op een betere wereld, hoop op verlossing. Wij hebben geloof nodig, veel geloof. Met ons gemeenschappelijk gebed, wenden wij ons tot de Eeuwige God, de Bron van ons bestaan. Wij lichten onszelf en elkaar op door, met elkaar, ons te keren tot Hem of Haar, die ons bestaan meer betekenis geeft dan wij zelf kunnen bevatten. Dat het gebed nog lang door mag gaan in de Abdijkerk.

(Naar de preek van) ds. Michiel Aten

De kramp voorbij

‘De kramp voorbij’ is de titel van het boek van ds. Jannet van der Spek, predikante in Den Haag. Het is een mooie studie over belangrijke vragen rondom het kerk-en-buurtwerk in de steden. Wat heeft de kerk wijkbewoners te bieden? Wat betekent het evangelie buiten de liturgie en de geloofsgemeenschap?

‘Feesten en Vasten’ in Buurt-en-kerkhuis Shalom

Kramp in buurt en kerk

Er lijkt een spanning te bestaan tussen onze diaconale en onze missionaire presentie als kerk in de wijk. Mensen zeggen me: ‘Het is prachtig wat er allemaal gebeurt in Buurt-en-kerkhuis Shalom – al die activiteiten, al die verschillende mensen – maar het geloof komt zo weinig aan bod.’ Geven we onze missie om het Woord te verkondigen te weinig gestalte en stellen we de wereld en de nood van mensen in de wijk te veel centraal? Van der Spek haalt in haar boek de theoloog Van Krimpen aan als ze spreekt over het woord ‘kramp’: ‘Het is de kramp van het per se willen verkondigen door het Woord. Dat maakt gesloten voor de mens tegenover, maar uiteindelijk ook gesloten voor het Woord dat verkondigd zou moeten worden, het Evangelie’ (p. 200). Er is ook de kramp van het er alleen maar willen zijn voor de bewoners. Als we alleen maar ontvankelijk zijn voor wat zij binnen brengen, worden we als kerkgemeenschap onzichtbaar. Wie deze spanning tussen de polen van ‘brengen en ontvangen’ en van ‘woord en daad’ ontkent of negeert, schiet al snel in een kramp.

Jezus/God in Kenia

In Kenia heb ik heel veel geleerd van de gesprekken met vrouwen in verschillende kerken over de betekenis die zij geven aan Jezus/God. Zij zeggen: Jezus redt van zonde en dood, hij geeft leven. Hij maakt dat je ’s morgens opstaat, dat je niet ziek wordt. Jezus geneest en hij behoedt je voor gevaar op de weg (ernstige auto- of busongelukken zijn aan de orde van de dag). Hij zorgt dat het regent (en we zongen op de universiteit uit volle borst: ‘showers of blessing’). Hij geeft je brood; een buurvrouw staat op de stoep met een pak meel. Deze Keniaanse vrouwen lieten mij zien dat het gaat om een levend geloof, van goddelijke presentie in het dagelijks leven.

Afrikaanse vrouwentheologen benadrukken dat geloof relevant moet zijn en zij zien deze tekst als kern van het evangelie: ‘Ik ben gekomen om leven te geven in al zijn volheid’ (Johannes 10: 10b). Het zoeken, bevorderen en delen van leven en dat wat leven geeft, dat is onze ‘agenda’. Het delen van leven en dat wat leven geeft, impliceert verbinding tussen verschillende mensen in een gemeenschap.

‘Als een soort familie’

Het staat zo mooi in ons jaarverslag: ‘In Buurt-en-kerkhuis Shalom vormen we een gemeenschap waar het leven wordt gedeeld en gevierd. Waar mensen met veel kansen en mensen met weinig kansen in het leven, elkaar kunnen ontmoeten en van elkaar kunnen leren.’ En het klopt dat er veel buurtbewoners over de drempel komen bij wie het leven niet in overvloed aanwezig is. Mensen die door ziekte hun baan zijn kwijtgeraakt; mensen gevlucht uit Syrië, Irak, Eritrea. Wijkbewoners die ontworteld zijn, getraumatiseerd, met heimwee en angst. Kies! Voedselbankwinkel brengt mensen binnen de kerkmuren die geen geld hebben en soms bijna flauwvallen van de honger.

Tegelijkertijd is het bijzonder om te zien hoe sterk mensen zijn en hoe zij vasthouden aan hun waardigheid te midden van ellende, onrecht, uitbuiting of rampspoed. Zij hebben eigen inzichten, geloofsvertrouwen en wijsheid ontdekt die zij – vaak ook zonder het te vragen – met ons delen. Daar leer ik op mijn beurt weer veel van, elke dag opnieuw. ‘God laat zich juist kennen in de verbinding met mensen die worden uitgesloten’, zei de theoloog Kor Schippers.

Zo laat een onderwijzeres die door ernstige ziekte uit het arbeidsproces moest stappen, ons zien dat het belangrijk is om het leven te vieren. Bezoekers leven met elkaar mee, bakken lekkers voor elkaar, of duimen voor iemand die gaat solliciteren. Ze zijn 'als een soort familie' voor elkaar. Het licht schijnt telkens weer licht door de breuklijnen van het bestaan.

Geloof in buurt en kerk

Er zijn veel spannende en uitdagende vragen te stellen voor mij als theoloog, opbouwwerker en lid van de gemeenschap. Wat gebeurt er wanneer we onze bezoekers ontmoeten als mensen door wie wij meer leren zien van God en het Koninkrijk? Hoe laten zij ons zien wat leven en overvloed is? Wat kunnen wij van hen ontvangen? Maar ook: Wat is heilzaam of wat betekent het heil dat Jezus brengt voor mensen in Bouwlust/Vrederust?

Jannet van der Spek concludeert dat de theologie, werkend in de buurt, niet ingrijpend verandert, maar wel dat ze 'gevolder' wordt: Begrippen als 'naaste', 'arme', 'mens als beeld van God', krijgen inhoud en een gezicht. Andere begrippen worden herontdekt, zoals bijvoorbeeld 'lijden' en 'hoop'. Weer andere begrippen krijgen een andere lading, zoals 'avondmaal' en 'Koninkrijk'.

Graag wil ik meer in gesprek gaan over waar Bijbelse verhalen en levensverhalen aan elkaar raken, meer woorden en meer uitwisseling. Tegelijkertijd, 'doen' we al heel veel geloof; leven wordt gedeeld door kerkmensen en door wijkbewoners, apart en samen. Sommige mensen zeggen over de Shalomkerk: 'Daar zit veel energie op.' Misschien kun je ook zeggen: De Geest van God waait er, en zij waait waarheen zij wil, de kramp voorbij!

ds. Heleen Joziasse

Reisverslag: Vijf pelgrims naar Iona

Op 5 mei vertrokken vijf pelgrims (Petra, Michiel, Astrid, Jantine en Dick) uit de Abdijkerk naar een andere Abdij, die van het Schotse eiland Iona.

De heenreis

Aan het einde van de middag voer de boot vanaf IJmuiden naar Newcastle-upon-Tyne, om daar op 6 mei in de morgen aan te komen. Vanaf Newcastle reisden we met de trein door Engeland en Schotland, naar het levendige Schotse havenstadje Oban. Vanaf Glasgow begint het pelgrimsgevoel echt: het landschap wordt steeds woester en leger, je ziet vanuit de trein steeds minder dorpsjes en huizen, maar wel af en toe een roofvogel, zelfs een vos en een hert. Na een nacht in Oban namen we de pont naar het eiland Mull, de bus om Mull over te steken en de pont naar Iona.

Op Iona

In de Abdij van robuust natuursteen, al vanaf Mull te zien, heetten vrijwilligers ons welkom. De vrijwilligers vormen een gemotiveerde groep mensen, uit de hele wereld, en vanuit verschillende kerken. Ook al is de moedertaal van deze mensen verschillend en heeft iedereen zijn/haar eigen kerkelijke achtergrond, het geloof in God vormt voor iedereen de basis.

Ook direct op deze zaterdag volgde de eerste kerkdienst, het begin van een ritme van iedere dag om 9.00 en 21.00 uur een dienst. Al lijkt dit misschien veel, toch ervoeren we dit niet zo. Iedere dienst heeft een eigen invulling: een welkomstdienst, een zondags avondmaal, een dienst van stilte, een dienst voor vrede en recht, een dienst om te bidden voor zieken, en de avondmaalsdienst van donderdagavond. De dienst van woensdagavond mochten de gasten van de Abdij verzorgen, met een grote rol voor ons Nederlanders. We legden aan het begin van de dienst uit dat al vanaf dat de eerste kerkgangers de kerk binnenkwamen er een paaskaars brandde en dat daaraan twee kaarsen aangestoken werden. De tekst, Johannes 8: 12, werd in de talen van alle aanwezigen gelezen en wij zongen lied 1005, Zoekend naar licht, in het Nederlands terwijl anderen de Engelse tekst meelazen. Er waren twee Nederlandssprekenden in de kerk. De dienst raakte deze mensen, net als het ons raakte. Het avondmaal op donderdagavond is ontroerend en sterkend. De wetenschap dat het niet uitmaakt van welke kerk je lid bent, of misschien geen lid, maar dat we toch verenigd zijn in het geloof, geeft vertrouwen en overgave. Waar in de dagen ervoor abdiygasten uitlegden presbyteriaans, episcopaaus, luthers, katholiek te zijn, het avondmaal verenigt.

Dagen vulden zich met allerlei dingen. Zo was er een pelgrimstocht over het eiland. De mogelijke plaats waar de stichter van de kloostergemeenschap, Sint Columba, aankwam vanuit Ierland en de plaatsen van afzondering waar hij bad en schreef, werden door ons bezocht. Er waren bijeenkomsten waar gesproken werd over hoe psalmen hebben geholpen de coronaperiode door te komen, hoe als christen om te gaan met gepolariseerde meningen en hoe de opdracht van Sint Columba om de wereld in te gaan, nu gestalte kan krijgen. Tussendoor genoten we van de natuur op Iona en bij het eiland Staffa. De aanblik van zeehonden en veel papegaaiduikers, alken en nog veel meer, maakte dat we ons bijna op een ander continent waanden.

De terugreis

De terugreis vanaf vrijdag 13 mei tot zondag 15 mei, doet je weer in de gewone wereld belanden. Dagelijkse routine begint weer. Toch zijn we een ervaring rijker, waar we nog lang op kunnen teren. We ervoeren een gevoel van eenheid tussen mensen uit verschillende landen en met verschillende achtergronden, we ervoeren de schoonheid van de schepping en een toekomst voor het geloof.